

Falsterbo: ontmoetingsplaats voor trekvogels en vogelaars

Bert Bos

In het najaar trekken enorme aantallen vogels via het Zweedse schiereiland Falsterbo zuidwaarts. Voor veel vogelaars is dat elk jaar weer reden, gewapend met kijker en telescoop, naar dit ornithologische Mekka af te reizen.

Het is afzien, zo'n weekje Falsterbo. Iedere dag voor zes uur opstaan, thee en boterham mee en dan naar de Punt van Nabben.

In ganzepas volgt het bonte gezelschap van vogelaars- voor het merendeel gekleed in traditioneel beschutte, groene kleding met telescoop op de schouder de kuststrook bij Falsterbo tot je gewoonweg niet verder kunt. De Punt van Nabben is het uiterste zuiden van Zweden. Op drukke dagen staan daar wel 500 vogelaars. Allen permanent alert en turend door het massaal aanwezige optische geweld.

De Punt van Nabben, gelegen op het schiereiland Falsterbo, is de ontmoetingsplaats voor vogelaars en vogels.

Vogels die broeden in de uitgestrekte toendra's en bossen van Scandinavië en Siberië maken zich in augustus op voor de reis naar het warme zuiden. In september en oktober trekken de vogels, al dan niet in groepsverband, zuidwaarts. In hun gemeenschappelijke vrees voor grote waterpartijen vliegen ze zo lang mogelijk over land of langs de kust. Als 'het' moment van de overtocht aanbreekt ontstaat er twijfel en angst.

Het is fascinerend om te zien hoe een grote stootvogel als een Buizerd na honderd meter boven zee te hebben gevlogen, terugkeert naar het vasteland. Al cirkelend boven land zoekt het dier hoogte. Hoe hoger hoe gemakkelijker de overtocht. In hun vlucht boven zee verliezen ze zeker hoogte. Een enorme energie moet worden opge-

bracht om grote afstanden af te leggen. Van de Buizerd is bekend dat hij graag gebruikmaakt van opstijgende warme lucht. Door gebruik te maken van die zogenaamde thermiekbellen kan de vogel tijdens zijn reis naar Zuid-Europa tachtig procent van de afstand zwevend afleggen.

In die eerste uren van de dag zie je nauwelijks stootvogels langsvliegen. Alleen solitaire Sperwers passeren de landtong, op weg naar het vijftig kilometer verder gelegen Denemarken. Sperwers willen nog wel eens zorgen voor wat tumult onder de vogelaars. Zij komen meestal laag over land aanvliegen waardoor menig turende vogelaar wordt verrast door een rakelings langsscherende vogel. Laag boven de rozebotelstruiken, die de scheiding tussen golfspelveld en duinen vormen, jagen ze met graagte op uitgeputte Vinken en kwikstaarten.

Vogels hebben een strak tijdschema. Er zit een

De vuurtoren en het strand van Falsterbo.

Foto: Bert Bos.

duidelijke volgorde in het tijdstip waarop de verschillende soorten wegtrekken. Zijn het in augustus vooral kleine zangvogels en steltlopers die massaal kunnen doortrekken, in de late nazomer en de vroege herfst zijn het de stootvogels, Vinken, duiven en Spreeuwen. Massaal

Overvliegende Wespendief.
Foto: Bert Bos.

kunnen zij Falsterbo passeren. Hun aantal moet dan worden geschat op vele honderdduizenden exemplaren. Onbetwist is de Vink de talrijkste trekvogel: het hoogste aantal Vinken dat in één

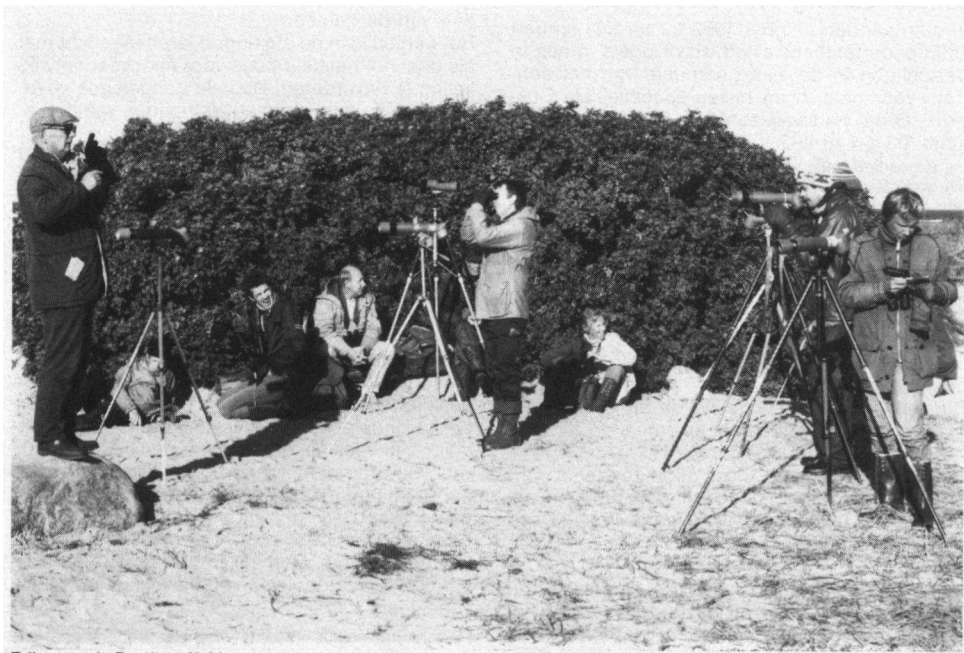
najaar werd geteld, bedroeg bijna een miljoen exemplaren.

Even voorbij de Punt van Nabben ligt het natuurreservaat Maklappen, een grote zandbank waar menige trekvogel even uitrust. De zandbanken zijn bij uitstek geschikt als rust- en foerageerplaats voor steltlopers, meeuwen en sterns. De slikplaten zijn niet toegankelijk voor het publiek. Vanaf de Punt van Nabben kunnen de vogels er met een telescoop uitstekend worden geobserveerd. In september zijn het vooral eenden; zoals Smienten en Middelste Zaagbekken die er verblijven. Grauwe Ganzen en Rotganzen maar ook Knobbelzwanen komen er in redelijke aantallen voor. Ook is het een geliefde verblijfplaats voor Zeehonden. Het komt regelmatig voor dat een rob even een kijkje neemt bij de verzamelde vogelaars.

De vuurtoren van Falsterbo is een uit het begin van de vorige eeuw daterend gebouw en omgeven door een gemengd bosje. Het is de plaats waar medewerkers van het vogeltrekstation mistnetten plaatsen om vogels te vangen. De netten zijn uiterst geraffineerd tussen de struiken en bomen opgesteld. Het aantal vangsten is dan ook groot. Ieder kwartier lopen de ringers langs de netten en plukken de verstrikt geraakte vogels eruit. In kooitjes die rond de heup van de ringer bungelen, worden ze meegenomen naar een lokaliteit.

Daar worden de vogels voorzien van een aluminium ring en dan worden de soort, het geslacht en de leeftijd vastgesteld. Na registratie worden de vogels weer losgelaten. Op Falsterbo worden jaarlijks in voor- en najaar zo'n 20.000 vogels geringsd.

Door dit onderzoek is veel bekend geworden over de trekrichting en leeftijd van de vogels.

Tellers op de Punt van Nabben.
Het Vogeljaar 40 (1992) 5

Foto: Bert Bos.

Ook Heggemussen bevinden zich onder de trekkers. Deze Heggemus werd ten behoeve van het ringonderzoek geringd en weer vrijgelaten.
Foto: Bert Bos.

Na het ochtendgloren op de punt te hebben meegemaakt verplaatst het leger van vogelaars zich naar de rand van de hei, zo'n vier kilometer vanaf de Punt van Nabben. Het natuurreservaat Ljungen is een ongeveer 200 hectare grote hei-de.

Het zijn tientallen Hooglanders die het terrein be-

grazen en met succes. Het heeft in september een fraaie blauwe gloed van bloeiende Dop- en Struikheide. Op sommige plaatsen priemt uit de bodem zelfs een Klokjesgentiaan. De hei-de is in september en oktober van groot belang voor trekkende stootvogels. Door de termiek kunnen zij hier hoogte winnen. Vanaf tien uur 's morgens is er de vogeltrek prima te observeren. Vooral in de weekenden kan het er een drukte van belang zijn. Veel Zweden, Denen, Duitsers, Nederlanders, Belgen en Fransen vormen dan het bonte gezelschap observanten.

Het is een kostelijk gezicht, al die vogelaars zittend op hun veldstoeltje turend door een kijker of telescoop op zoek naar vogels. Ondefinieerbare stipjes aan de horizon worden in no time gede-termineerd tot voor ons welbekende vogelsoorten.

Het aantal Buizerden, valken en Sperwers kan op een goede dag wel oplopen tot duizend exemplaren. Natuurlijk zorgen vogelsoorten die uitsluitend in Scandinavië broeden, altijd voor een zekere opwindig. Statisch overvliegende Kraanvogels behoren tot die categorie. Zij vliegen in kleine groepen vanuit Scandinavië naar het Duitse eiland Rügen. Daar verblijven ze tot eind oktober, waarna ze in zuidwestelijke richting naar hun winterverblijf vliegen. Soms verblijven ze tijdens trek gedurende enkele dagen in onze Groote Peel.

Tijdens de boottocht van Zweden naar Denemarken vloog vlak bij de haven van Dragdr laag boven de zee een Sperwer. Nog 300 meter dacht ik...

■ Bert Bos, Esdoornlaan 6, 3723 XJ Bilthoven, 030-280 037.

Tentoonstelling over stootvogels

In de maanden oktober 1992 tot en met januari 1993 is de tentoonstelling 'Roofvogels' gratis te bezichtigen in de expositieruimte van het centrum voor natuur- en milieu-educatie 'De Boswerf', Graaf Lodewijklaan 3 (wijk Kerckebosch), Zeist, 03404-18 892.

De expositieruimte 'De Boswerf', Zeist, is geopend op alle werkdagen van 13.00 tot 17.00 uur, extra openingsdag zondag 10 januari 1993 van 12.00 tot 17.00 uur. Toegang gratis.

Honderdste broedpaar Grauwe Klauwier in Bargerveen

Op 11 juli 1992 werd door Staatsbosbeheer in het Bargerveen in Noordoost-Drenthe het honderdste broedpaar van de Grauwe Klauwier in dit gebied gesignaleerd.

Staatsbosbeheer beschouwt dit als een bekroning van het gevoerde beheer, omdat de soort elders in Europa zeer zeldzaam is.

De laatste decennia is deze soort zeer snel achteruitgegaan en hij stond op het punt om als broedvogel uit Nederland te verdwijnen. Deze ontwikkeling deed zich voor in geheel West-Europa.

Merkwaardig genoeg begon de Grauwe Klauwier zich in de jaren tachtig te vestigen in het Bargerveen. De soort heeft daar kunnen profiteren van grote aantallen libellen en kevers die be-

schikbaar kwamen als gevolg van het natter worden van dit gebied.

Het gebied is in de afgelopen jaren ingericht met als doel het herstelproces voor hoogveenontwikkeling te bevorderen. De vele aangelegde veendammen zorgen voor het vasthouden van het regenwater.

Het aantal Grauwe Klauwieren is vooral na 1987 sterk toegenomen in het gebied. In 1990 werd de grens van tachtig gepasseerd en vorig jaar konden meer dan negentig broedparen worden vastgesteld. Op 11 juli 1992 was het dan zo ver: het honderdste broedpaar werd gevonden. Inmiddels loopt de score nog gestaag door. De verwachting is dat vanuit het bolwerk van deze soort in het Bargerveen ook elders in Nederland weer vestigingen kunnen ontstaan.

Inmiddels is een samenwerkingsovereenkomst gesloten met de Rijksuniversiteit van Groningen om te onderzoeken welke factoren verantwoordelijk zijn voor het succes van de Grauwe Klauwier. Gewapend met deze kennis kan dan bij het beheer en de inrichting van dit gebied maar ook van andere gebieden ingespeeld worden op de behoeften van deze soort. Daarmee is het hopelijk mogelijk om weer tot in lengte van jaren te kunnen blijven genieten van deze karakteristieke vogelsoort.

Nadere informatie: Staatsbosbeheer, beheerseenheid Zwartemeer, boswachter J. de Vries, tel. 05913-13 572.